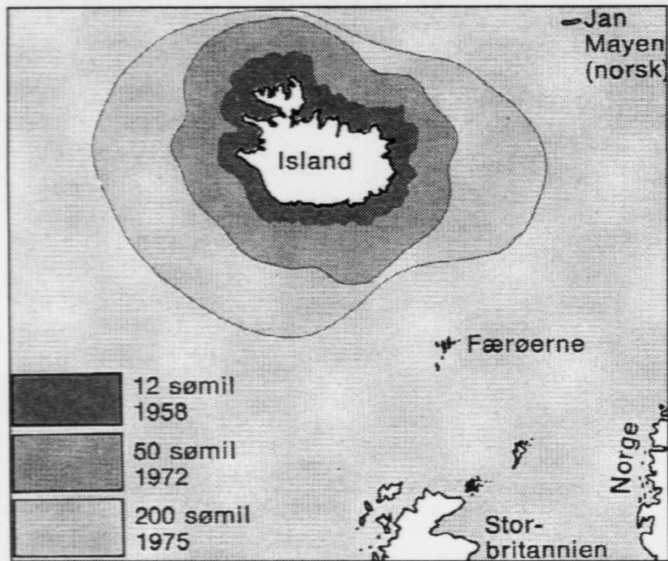

Smáar tjóðir klára seg betur

Gongdin í altjóða samfelagnum er til fyrirmyndar fyrir smáar tjóðir

Niðurstöðan í greininni er, at kostnaðurinn fyrir sjálfstýri í dag allanhest er minni enn hann hefur verið í fleiri öldir.

Kunnu lönd vera ov smá? Hesin spurningur er settur í eini áhugaverðari grein í »The Economist« 3.–9. januar 1998. Av tí at greinin er ógvuliga viðkomandi fyrir føroyingar, loyvi eg mær at at endurgeva ein part av greinini.

Í greinini verður Ísland tikið fram sum fyrirmynd og dømi.

Ísland er nakað fyrri seg. Við einum íbúgvartalini niðanfyrri 270.000, er landið minsta limalandið í OECD. Hóast íbúgvartalid ikki er størri enn í einum hampiligum býi í USA, so hefur landið alt tað, ið hoyrir til ein framkomnan stat. Sitt eigna mál, mynteind og tjóðbanka. Egjið flogfelag, umboðsmenn og ríkan skaldskap ið eisini er ógvuliga gamal.

Hendan pinkutjóðin er eisini ímyndin um framtíðina. Í dag eru nógv fleiri lönd enn tað vóru í byrjanini av 20. öld og talið bara veksur. Í komandi öld verða nógv fleiri lönd sum Ísland í verðini.

Hesin stóri vøksturin av sjálfstøðugum tjóðum tey síðstu 50 árin merkir, at helvtin av löndunum í dag hava færri íbúgvir enn Staturnin Massachusetts í USA. Hesin vøksturin hefur verið um somu tíð sum fleiri lönd fara saman í felagskapir fyrri at fáa stórdriftsfyrirminur, so sum ein stóran heimamarkna og felags mynteind, sum t.d. EU arbeidir fram ímóti.

Hvat sigur hetta okkum um fyrirminur og vansar av

støðdini? Og telja høvuðsfyrirminur við stødd – tryggileiki og størri heimamarknaður – minnið í eini verð við vaksandi frihandili og tøkni sum minkar týðningin av fjárstøðu?

Smáar tjóðir er sjálvandi ikki nakað nýtt fyrirbrigdi. Fólkatalið í fornu grisku býarstatunum var minnið enn fólkatalið í Íslandi í dag. Tá

gamla Athen var á hæddini á døgum Perikles, búðu okkurt um 200.000 fólk, í-roknað trælir.

Í Renaissance Italia var landið býtt upp í eina rúgvu av býarstatum.

Í 19. öld varð rákið at savna löndini í størri eindir. Tað var hildið at vera ørt av Belgia og Portugal at vilja vera sjálfstøðug, tí löndini

vóru alt ov smá til at kunna hava ein búðadyggan búskap. Giuseppe Mazzini, ein av oddamonnunum fyrri sameiningini av Italia, meinti at seks statir var nóg mikið fyrri Europa.

Tá fyrri veraldarbardagin byrjaði, vóru 62 sjálfstøðug lönd í heiminum, og í dag eru 193. 87 av teimum hava íbúgvartal sum er minni enn í Danmark, 58 minni enn 2,5 mill. íbúgvir og 35 minni enn 500.000 íbúgvir.

At löndini eru smá merkir ikki at tey eru fátøk. Stórvelði hava politiska makt, men eru sjálvðan rík, av tiggju teimum størstu löndunum eru bert USA og Japan rík.

Kann tað vera at smá lönd eins og smáar fyrirkur kunnu vaksa skjótari enn tey stóru?

Tað sum hefur týðning er leiðsla og hugsjónir. Hóast tað ikki er ein beinleiðis vansi at vera stóru, so eru fyrirminur minkandi, og vansarnir at vera lítli eru minkandi.

Alberto Alesini, professori í búskaparfrøði á Harvard, vísir á, at stór lönd hava møguleika at stuðla landsportum við fíggarligum trupulleikum og soleiðis útjavna kreppur. Um hesin stuðul bert er í einum avmarkaðum tíðarskeiði er í lagi, men ofta endar hetta sum ein verandi loysn. Hann lýsir Italia sum dømi, Tað ríka Norðuritalia hefur síðani kríggði latið pengar til Suðuritalia, við tí enda-

máli, at vælferðin skal verða eins í øllum landinum. Í byrjani gekk sum ætlað, men tey seinastu tjúgu árin er Suðuritalia dragnað longur og longur aftur. Í dag ivast man um peningaflytingarnar frá norður til suður hava positiva ávirkan á búskapin, ella um tær skaða fyrirkassemi og vøkstur.

Semja man vera um, at stóru marknaður gevur stórdriftsfyrirminur, EU er eitt úrslit av hesum. Men við tí vaksandi frihandili, eru hesir fyrirminur minkandi, tann besta marknaðarstøddin er allur heimurin.

Í árunum 1918–1939 t.d. tá ið ógvuliga strangar handelsforðingar vóru landanna millum var týðningarmikið við einum stórum heimamarknaði. Í dag eru marknaðir nógv opnari og framburðurin í tøkni hefur minka um flutningskostnaðin bæði av vørum og vitan.

Av tí at tey smá löndini handla nógv við umheimin, eru tað tey ið hava havt størstu fyrirminur við frium handli. Handil við umheimin viðførir prosperity. Kanska er tað just tí at tey eru smá og noydd at handla nógv við onnur, ið ger at tey so ofta hava prospera meira enn stór lönd ið venda sær frá heimsmarknaðinum.

Yvirhøvur viðførir specialisering meira lønsemi. Íslenska fiskivinnan hefur fleiri ferðir betri lønsemi enn t.d. tann canadiska. Høvuðsorsøkin er tann, at av tí at fiskivinnan í Íslandi er høvuðsvinnan, so er ikki ráðiligt at stuðla vinnuni sum gjørt verður aðrastaðir har vinnan er meiri fjøltáttad.

Smá lönd hava eisini havt stórar fyrirminur av nýggju tøkni, sum hefur minkað um kostnaðin av samskipti við onnur lönd. Hetta sæst

millum annað av Internetbrúkarum í smáum ríkum löndum. Í mun til fólkatalið hefur Ísland næstflest brúkarar í verðini.

Niðurstøðan í greinini er, at kostnaðurinn fyrir sjálfstýri í dag allanhest er minni enn hann hefur verið í fleiri öldir.

Mínar viðmerkingar

Vit kunnu draga fleiri parallellir úr greinini á føroysk viðurskipti.

Vit fáa eins og Suðuritalia fær frá Norðuritalia, fíggarligan stuðul úr Danmark við tí endamáli at upphalda eina ávísu vælferð. Men alt fleiri serfrøðingar bæði her og aðrastaðir við ivast í um slíkur stuðul ikki ger meira skaða enn gagn.

Í greinini verður víst á at tann íslenska fiskivinnan ber seg so væl just tí hon ikki fær almennan stuðul, og er tí noydd at laga seg til fortreyttirnar og fáa sum best burturúr. Eitt eyðkenni fyrri fyrirkur ið klára seg væl, er at tær eru framskygðar og hava hugsjónir. Hesir eginleikar eru eisini galdandi hjá tí einstaka menniskjannum og hjá landsins stjórni.

Hetta eigur at geva okkum føroyingum nakað at hugsa um. Politikkarnir mugu sum skjótast finna út-av hvørjar fortreytir fiskivinnan skal arbeida undir, so at vinnan kann tillaga seg teimum nýggju fortreyttirnar, bæði sær sjálvari og samfelagnum sum heild at frama.

Ein stórur bági fyrri mennigini av Føroyum er at so heilt ótrúliga stór orka fer at viðgerða okkara støðu í ríkinum.

Høvdu vit verið ein sjálfstøðug tjóð, so høvdu heilt onnur mál verið á dagskránni og vit høvdu kunna ført veruligan politikk.

Hildur Eyðunsdóttir

Starvsmannafelagið á internetið

Limir í Starvsmannafelagnum fáa nú møguleikan at nýta tøkniðepulin hjá Postfelagnum

ERIKUR LINDENSKOV

Í kvøld millum klokkan 19 og 21 stendur tøkniðepulin hjá Postfelagnum á Tinghúsvegnum í Havn opin fyrri øllum limunum í Starvsmannafelagnum, sum hava áhuga at royna seg á internetinum. Hetta verður gjørt fyrri at kunna tey áhugaðu um teir møguleikar, sum liggja í stóra telduútbúnaðinum hjá Postfelagnum og somuleiðis fyrri at fáa eina hóming av, hvussu mangir limir hava áhuga

í tilboðnum, sum Starvsmannafelagið nú bjóðar sínum limum, stendur at lesa í nýggjasta Starvsblaðnum. Starvsmannafelagið hefur avtalað við Postfelagið at læna útbúnaðin ein tíma um vikuna til limirnar.

Finnur Andreassen og Signar Dalsfoss taka sær av at vegleiða fólk í teimum møguleikum, teldurnar geva, saman við Hendrik Thomsen, nevndarlíni í Postfelagnum

